

prostredím prezentované ako žiadúce a správne. Preberie vonkajší systém hodnôt, pričom tieto si zvnútorňujú, internalizujú. K takto vytvorenému hodnotovému rebríčku prirovnáva i seba samého, hodnotí sa či je dobré, zlé, najmä v dôsledku reakcií na seba, ktoré prichádzajú k nemu od iných ľudí. Vytvára sa **sebahodnotenie**, ktoré je prvým krokom k vytvoreniu sebaaponímania, teda vytvoreniu Ega. Napr. v štádiu „biologických“ hodnôt si dieťa na prvé miesto môže postaviť jesť, hladkanie (slasť z kontaktu), vylučovanie do plienok, ale neskôr tento rebríček zmení tým, že prijme „cudzie“ hodnoty za svoje. Táto zmena je spôsobená závislosťou dieťaťa od rodičov, ktorých správanie ako reakcia na správanie dieťaťa je pre neho zdrojom istoty alebo neistoty. Ak rodičia dávajú najavo súhlas so správaním dieťaťa (dieťa sa správa v súlade s nimi prezentovanými hodnotami), posilňuje sa istota dieťaťa a naopak. Dieťa je stále sociálne závislé. Najskôr od rodičov, neskôr sa táto sociálna závislosť rozširuje na iné skupiny (rovesníkov, partiu, resp. v dospelosti na ideológiu, náboženstvo .....). Transformácie hodnotového systému stále pokračujú.

Hodnotenie seba samého, ktoré sa utvára v tomto období, teda vlastný **sebaobraz** závisí od toho, aké reakcie, aké hodnotenie prichádza od okolia k dieťaťu. Znamená to, že dieťa si už pripisuje určité vlastnosti (napr. som bojazlivý, som odvážny, som obľúbený a pod.) a tiež má k sebe určitý citový vzťah (sebacit), sebaúctu, ktorú prejavuje súťaživosťou a ktorej kvalita sa mení na základe dosahovaných úspechov či neúspechov. Jávstvo sa formuje ako racionálne konajúci činiteľ, vedomá časť osobnosti, ktorej úlohou je hľadať riešenie problémov, ktoré súvisia s vnútornými impulzmi, zákazmi, príkazmi rodičov a spoločnosti. Jávstvo ale nie je plne racionálne, je skôr obranné, usmerňuje dieťa k dosahovaniu príjemného a vyhýbania sa nepríjemnému, je skôr obranou voči vonkajšiemu svetu.

4. Utváranie **sebaaponímania, sebavedomia**, t.j. **utváranie Ega**. Táto etapa zahŕňa obdobie puberty a dospievania. Osobitne obdobie adolescencie je obdobím hľadania sebaidentity, čo sa prejavuje zdôrazňovaním odlišnosti od ostatnej spoločnosti (nápadnosti obliekania, účesu, správania, vyznávania hodnôt, odporom voči autoritám a pod.). Súčasťou obdobia je aj kríza identity (E.Erikson), poznačená pochybnosťami o sebe, vlastnom konaní, zmysle života. Ego utvárané v tomto období, má dve podoby: 1. *reálne ego*, to, za koho sa jednotlivec považuje a 2. *ideálne ego*, to, kým by chcel byť. Medzi týmito podobami (rovinami) Ega existuje určitá miera rozporov, vyjadrená mierou spokojnosti alebo nespokojnosti so sebou samým, mierou sebaakceptácie, ktorá vytvára silu ega. Čím menší je rozdiel, nižšia nespokojnosť, tým silnejšie je ego. Určitá miera nespokojnosti je však motivujúca, prílišná spokojnosť vedie k stagnácii osobnostného vývinu. V ponímaní seba samého, vlastnom Egu, sú i zvnútornené aj objektívne hodnoty, teda spoločenské normy morálky, ktoré sa v psychológii označujú ako Superego – svedomie.
5. Z vedomia ja sa nakoniec vyvíja Ego ako **organizačný a dynamický faktor**, ako centrum duševného života človeka, v ktorom sa uskutočňuje voľba a preferencia životných cieľov a prostriedkov na ich dosiahnutie. Ego sa stáva základným vzťahovým rámcom jednotlivca. Hodnota vecí a javov je meraná vzťahom k egu, tento vzťah rozhoduje o tom, či sa bude jednotlivec o objekty zaujímať alebo nie. V Egu je obsiahnutý aj vzťah k vlastnej hodnote subjektu, teda pocit, či som ako osoba významná, uznávaná, kompetentná, milovaná a pod. alebo naopak. Ego v akcii je vlastne vôľa jednotlivca, ego usmerňuje jeho konanie určitým smerom

Opis genézy osobnosti naznačuje, že výsledkom tohto procesu je utvorenie jedinečnej, od iných ľudí odlišnej kvality, ktorá je neopakovateľná – každý z nás je jedinečné individuum. Utváranie osobnosti však prebieha v procese socializácie a my vieme, že tento proces a jeho produkty sú determinované viacerými činiteľmi, medzi nimi aj kultúrou. Preto, napriek individuálnej odlišnosti, sa u príslušníkov jednej kultúry utvárajú niektoré spoločné znaky či vlastnosti, typické pre dané spoločenstvo. Sociálna psychológia v tejto súvislosti zavádza pojem **modálnej osobnosti**, t.j. osobnosti, ktorá v sebe zahŕňa typické znaky a charakteristiky danej kultúry, alebo také, ktoré sa vyskytujú u väčšiny jej príslušníkov. Existujú charakteristické osobnostné črty Taliana, Angličana, Nemca či Slováka. Usmerňujúce pôsobenie spoločnosti pričom smeruje k tomu, aby sa u každého jej člena rozvíjalo čo najviac takýchto typických vlastností a prejavov. Odklon od takej typickej – modálnej osobnosti je pociťovaný s nevôľou, prípadne dokonca trestaný, najčastejšie výsmechom, kritikou, fyzickým trestom. Napr. živé, príliš tvorivé, príliš zvedavé, vyrušujúce dieťa predstavuje odklon od modálnej osobnosti žiaka našej kultúry, takýto žiak nie zriedka zažíva v škole negatívnu odozvu. Spoločnosť nemá rada výnimočné osobnosti, najmä ak tieto narúšajú zavedené normy. Má